

גליון תזרני בהלכה, אגדה ומוסר

דברי מאיר

מאוצרותיו של הרה"ג רבי מאיר סנדר שליט"א

מו"צ בירושלם תובב"א ומה"ס 'דברי מאיר' ועוד

בס"ד

תשרי התש"פ

גליון מס' 13

פי הנה פהמר ביד היוצר,
ברצונו מרחיב וברצונו מקצר,
כן אנהנו בידך, חסד נוצר,
לברית הבט, ואל תפן ליצר.
(מתוך תפילת הימים הנוראים)

פנינים ופרפראות

על פרשות השבוע שבהודש זה

דבריהם הם זכרונם

פרקי חיים וזנהגות מרבותינו הקדושים
שיום פקידת שנתם בהודש זה

| ראש השנה |

...לְקוֹנָה עֲבָדְיוֹ בְּדִין (מתוך התפילה).

הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זיע"א ביאר את התפילה כך: הרי הדין הוא, ש"כל הקונה עבד עברי - כקונה אדון לעצמו" (קידושין כ). והביאו התוס' שם בשם הירושלמי, שאם אין לו לבעל הבית אלא כר אחד למראשותיו, חייב הוא למוסרו לעבד, שכן - הואיל ונתחשק לך עבד, חייב אתה לדאוג לו בכל הצטרכויותיו!
ומשום כך טוענים אנו לפני רבונו של עולם: "לקונה עבדיו" - הואיל וקנית אותנו לעבדים, והכרזת בגלוי: "כי עבדי הם", הרי "בדין" - חייב אתה על פי דין, "לרחם עמו" - להשפיע עלינו כל טוב, שהרי הדין הוא: "כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו" ... (פנינים).

| פרשת וילך |

לֹא יִרְפָּךָ וְלֹא יַעֲזֹבְךָ. לֹא תִירָא וְלֹא תִחַת (לא, ח).

"לא, לא, לא, לא, ולא" - ד' פעמים - גימטריא "קול" (136), דהיינו התפילה. לרמז, שאם נעמוד בתפילה לפני הקב"ה, הוא יצילנו מכל אויבנו ולא יהא לנו שום פחד ומורא (שפתי כהן).

| יום הכיפורים |

"מִי יִחִיָּה וּמִי יָמוּת" (תפילת "ונתנה תוקף").

שאל רבינו הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל: כאשר אומרים את המילים "מי יחיה ומי ימות", מורגש רגש גדול בקהל, והרבה בוכים בכל מילה בקטע זה. ולכאורה תמוה, מילא לבכות כשאומרים "מי ימות" - הרי אף אחד אינו רוצה למות, אבל מה מקום יש להתעורר לבכי באמירת "מי יחיה" - מי אינו רוצה לחיות?!

וכששאלו שאלה זאת את הגר"ח קניבסקי שליט"א אמר, שאכן ראוי לבכות גם במילים אלו, "שהרי יש הרבה שחיים כמו מתים, וצריך הרבה גם לדעת איך צריך לחיות" ... ונהנה הגראי"ל זצ"ל מאד מביאור זה (דרך שיחה).

| חג הסוכות |

"מֶה נִשְׁתַּנָּה" - בסוכות?

ידוע המעשה ברבינו יונתן אייבשיץ זיע"א שאביו שאלו בילדותו, מדוע בחג הסוכות לא שואל הבן "מה נשתנה", על שעוזבים את הבית ויוצאים לדירת עראי, כמו שהבן שואל בליל פסח? והשיב לו ר' יונתן, שעם ישראל רגיל להיות בגלות, ולכן הבן לא רואה כל "שינוי" בחג הסוכות בכך שיוצאים מהבית, אבל בפסח שנוהגים כ"בני חורין", על זה תמה הבן ושואל "מה נשתנה" ...
והנה ברבינו חננאל (סוכה ב ע"א) מבואר שהבן אמנם שואל "מה נשתנה" גם בחג הסוכות - כמו בפסח, וזו לשונו: "ההוא ידיעה לדורות, כלומר הדורות הבאין כיון שרואין שעושין סוכות ומניחין בית דירתן ויושבין בימות החג בסוכה, שואלין מפני מה עושין כן, ומגידין להן אבותיהם מעשה יציאת מצרים" (והאר עיינו).

| פרשת בראשית |

בְּרֵאשִׁית פָּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ: וְהָאָרֶץ הִיְתָה תֵהוֹ וְכֹהוּ וּגו' (א, א-ב).

"בראשית" - אם מיד בראשיתו של יום זכר האדם, כי "ברא אלקים את השמים ואת הארץ" - הרי גם לאחר מכן, "והארץ" - כל הענינים הארציים - "תוהו ובהו" הם בעינינו... (חשבה לטובה).

מושגים בהלכה

ביאור עניינים שונים בקצרה
להרחבת ידיעת התורה

שואלך ודורשין

הלכה, אגדה ומצדג
בעניני דיומא

• דיני ארבעת המינים בקצרה •

א. אתרוג - דרך גדילתו

תמה המשנה ברורה, שהרי האתרוג גדל כאשר הפיטם כלפי מטה, ואיך מתקיים בלקיחתו הפוך דין "דרך גדילתו"? ומתוך, שבאמת כאשר הוא מתחיל לגדול נמצא הפיטם כלפי מעלה, ורק לאחר מכן הוא מתהפך מחמת כובדו.

ב. נקודות באתרוג ובלעטליך

כשיש נקודות או חזזית באתרוג, יש בזה ג' דינים: א) **בחלק העליון** היכן שמתחיל להתחדד כלפי מעלה - פסול בכל שהוא. ב) בכל האתרוג, **כשיש בב' או בג' מקומות** - פסול. ג) **ברובו** - פסול, אף במקום אחד. **ויש פוסלין אפילו במיעוטו** [בב' וג' מקומות בצד אחד]. **ובלעטליך** [-עלים] שנדבקו עליו ומורגשים ע"י מישוש היד - כשרים.

ג. צורת בדיקת האתרוג

כתבו המ"ב והפסקי תשובות, שבדיקת האתרוג היא ע"י **שמחזיקו בידו בצורה רגילה במרחק סביר**, ולא כשמקרבו אל עיניו ביותר. ומה **שמשתמשים בזכוכית מגדלת** - זה לאחר שרואים כתם או נקודה ממרחק סביר, וצריך לבדוק את הצבע או שמא זהו נקב וכיו"ב.

ד. לולב

לולב **שנפרצו** עליו [שנפתחו כמטאטא] - פסול. **נפרדו** עליו - כשר, ויאגדנו. **נחלקה התימות** - **להשו"ע**, דוקא כשרוב העלים נפתחו פסול. **ולהרמ"א**, אפילו נפרץ רק האמצעי עד השדרה פסול. **ויש להקל כשאין לו לולב אחר**. ולכתחילה **כתב הרמ"א, שיקח לולב סגור לגמרי**, אך כיון שאין פסול אלא"כ נפתח עד עמוד השדרה שלו, כתבו האחרונים (מרגן הגרש"ז אויערבאך והגרי"י פישר צוק"ל - בספר ד' מינים השלם), שבמיעוט **יכול להדביקו בדבק**. כיון שכל החשש הוא שמא יפתח עד השדרה. ואם **נתכופפה שדרת הלולב כמגל** - פסול. אבל אם רק העלים העליונים נתכופפו - כשר (- כל זה משו"ע סי' תרמ"ה).

נקטם ראשו - **להשו"ע**, כשנקטמו רוב העלים העליונים פסול. **ולהרמ"א**, כשנקטם האמצעי כבר נפסל. **ויש להקל בזה כשאין לו לולב אחר**. נחלקה התימות כהימנך - שנוראית כשני ראשים [- V], פסול.

ה. הדס

עיקר ההקפדה בהדס היא **שיצאו ג' עלים מכל "קן"**. וסומכים בזה העולם על שיטת החזו"א, **שכל שראשו של שורש העלה נוגע ברגלי העלה העליון ממנו, כשר**. ואפשר לבדוק זאת ע"י חוט.

ו. ערבה

צריך להיזהר מאד **שלא יתייבשו רוב העלים**, כי אז היא פסולה. וכן, להיזהר **שלא יפלו רוב העלים**, שאז פסולה. **וצריך שיהיה לה קנה אדום** - אבל כתב המ"ב, שכל עוד שאין הקנה לבן, **גם כשהוא ירוק, הרי היא כשרה**. כמו כן צריך שהעלה שלה יהיה משוך כנחל, ולא עגול כצפצפה.

ולגבי "**לבלוב**" - כתבו הפוסקים ליישב את מה **שלא מקפידים על זה**: א) הגרש"ז אויערבאך כתב, שסומכים בזה כמו על הפיטם באתרוג, שנפל בדרך גידולו. ב) הגרי"י פישר אמר, שכיון שלא ניכרת הקטימה, כשרה. ג) הסטייפלער ביאר, שכיון שלא נשבר מן העץ ממש אלא רק העלה העליון, לכן כשרה.

(מתוך שיעור - ז תשרי תשע"ח)

מעלת שמחה של תורה

במ"ב הל' שמחת תורה (סי' תרסט סקי"א) כתב וז"ל: "משום שמחה - כתב מהרי"ק בשם ר"ה גאון בשורש ט', יום זה רגילים אצלנו לרקד בו אפילו כמה זקנים בשעה שאומרים קילוסים לתורה וכו', ולכן יש להתאמץ בזה לרקד ולזמר לכבוד התורה כמו שכתוב גבי **דוד המלך ע"ה** מפזז ומכרכר בכל עוז לפני ה'. וכ"כ משם האר"י ז"ל, והעידו על **האר"י ז"ל** שאמר שהמעלה העליונה שהשיג באה לו ע"י שהיה משמח בכל עוז בשמחה של מצוה, וגם על **הגר"א ז"ל** כתבו שהיה מרקד לפני הס"ת בכל כחו". וא"כ חזינן מה כח שמחה של מצוה.

(מתוך שיעור - מוצש"ק יז תמוז תשע"ט)

מכתבי תורה וזהררה

שהשיב מורנו הרב שליט"א

הוצאת אתרוגי ארץ ישראל לחו"ל

בס"ד, יום א', י"ט אלול תשע"ז

כב' ידידי הגאון ר' אשר אנשיל שוורץ שליט"א, בעל "מעדני אשר", שלום וברכה וכט"ס.

בענין מה ששאל כת"ר שיחי' בגליון פרשת כי תבא תשע"ז, על מה סמכין שמוציאין אתרוגי ארץ ישראל למכירה בחו"ל, הרי אסור להוציא פירות א"י לחו"ל, ותירצתם בכמה אופנים.

ונראה עוד לבאר בס"ד, ע"פ הלכה זו שמותר לצאת לחו"ל לצורך מצוה, כגון לישא אשה וכדו', דהוי צורך מצוה, ואף שמבטל על ידי זה מצות ישוב א"י. ונראה, שגם כאן הטעם הוא משום ישוב א"י, וכנ"ל, וממילא לצורך מצוה מותר, ואף שמבטל ישוב א"י, וכנ"ל לגבי יציאת אדם בעצמו לחו"ל. וכיון שמוציאין האתרוגים לצורך מצוה אורייתא של ארבעת המינים סמכו להקל בזה, וכמו שנהגו כמה צדיקים, וכמו שציינתם.

בכבוד רב ובברכה להמשך זיכוי הרבים, ידיך מאיר סנדר

פעיה"ק ירושלם תובב"א